

“Azərbaycan xalqının özünü, öz dövlətini qoruya bilən əsgərləri, zabitləri, ordusu var”.

AZƏRBAYCAN ORDUSU

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MÜDAFİƏ NAZİRLİYİNİN ORQANI

Qəzet 1992-ci il fevralın 11-dən çıxır 5 mart 2025-ci il №17 (2926) <https://mod.gov.az> Qiyməti 30 qəpik

Ötən ay 2862,5 hektar ərazi mina və partlamamış hərbi sursatdan təmizlənib

Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyi (ANAMA) işğaldan azad edilmiş ərazilərdə minatəmizləmə fəaliyyətinə cəlb olunmuş qurumlar tərəfindən fevral ayında yerinə yetirilən minatəmizləmə əməliyyatlarına dair məlumatı açıqlayıb.

ANAMA-dan bildirilib ki, ötən ay Tərtər, Ağdərə, Kəlbəcər, Ağdam, Xocalı, Xankəndi, Xocavənd, Laçın, Şuşa, Füzuli, Qubadlı, Cəbrayıl və Zəngilanda aparılmış minatəmizləmə əməliyyatları zamanı piyada əleyhinə 305, tank əleyhinə 123 mina və 1078 partlamamış hərbi sursat aşkarlanaraq zərərsizləşdirilib.

Ötən ay ərzində 2862,5 hektar ərazi mina və partlamamış hərbi sursatdan təmizlənib.

AZƏRTAC

Təlim

Yüksək peşəkarlıq müvəffəqiyyətin açarıdır

Əsası ölkəmizin iqtisadi gücü üzərində qurulan hərbi sahəsində aparılan islahatlar nəticəsində özünümüdafiə və döyüşaparma qabiliyyəti artırılır, müasir tələblərə cavab verən silah və texnikalar arsenalımıza daxil edilir, hərbi qulluqçularımızın xidmət yerlərində gündəlik fəaliyyətinin arzuolunan səviyyədə təşkil edilməsi üçün şərait yaradılır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin ordumuzun qarşısında qoyduğu tapşırıq əsasən, Azərbaycan Ordusunun dünyanın aparıcı ordularından olan qardaş Türkiyənin ordu modelinə uyğunlaşdırılması məqsədilə görülməli fəaliyyətlər də planlı və mərhələli şəkildə həyata keçirilir.

Bir sözlə, Azərbaycan Ordusunun qüdrətlənməsi üçün uzun yol qət edildi və bu iş dövrün tələblərinə əsasən bu gün də uğurla davam etdirilir. Təqdirəlayiq haldır ki, ənənələri uzun dövrü əhatə edən hərbi sənətinin yenilməzlik möhürünü vurmuş rəşadətli Azərbaycan Ordusu bu gün dünyanın aparıcı ordularının sırasında qərar tutub. Əldə olunan nəticə Ulu Öndər Heydər Əliyevin başladığı və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin uğurla davam etdirdiyi siyasətin təcəssümüdür.

Son illərdə apardığımız ədalət mübarizəmiz Böyük Qələbə ilə başa çatsa da, hərbi gücümüzün artırılması, ordumuzun peşəkarlığının yüksəldilməsi məqsədilə həyata keçirilən tədbirlər davam etdirilir.

Ötən günlərdə Hərbi Dəniz Qüvvələrinin (HDQ) Dəniz piyada bölmələri ilə "Dərin qar və şiddətli soyuqlarda döyüş" mövzusunda təlim keçirildi. Təlimin planına əsasən, şəxsi heyət "Həyəcan" signalı ilə qaldırıldıqdan sonra lazımi təchizat və təminat vasitələrini qısa vaxtda götürərək, öncədən təyin olunmuş ərazidə düzüldü. Təhlükəsizlik qaydaları və rəhbər edici sənədlər diqqətə çatdırıldıqdan sonra növbəti tapşırıq əsasən bölmələr daimi dislokasiya məntəqəsinə tərk edərək şərti əməliyyat rayonunda cəmləşdi.

(Ardı 3-cü səhifədə)

“Arzum akademiyanı fərqlənmə ilə bitirmək idi”

3-cü səhifədə

Təlimlərdə əsgərlərin praktiki vərdişləri təkmilləşdirilir

4-cü səhifədə

Aprel döyüşləri şəhidinin anım mərasimi keçirildi

5-ci səhifədə

Təməl çalışqanlığı

İntizam sıradan başlayır, - hərbi xidmətdə belə deyirlər. Artıq bu fikir kəlamə çevrilib. Hərbi hissədə şəxsi heyətin nizam-intizamının sıradan başlanması bir həqiqətdir. Hərbi forma geyinən hər kəs ilk andan sırada dayanır. Hərbi qulluqçular sırada durmağı, sırada addımlamağı və s. öyrənirlər. Zabit Nurməmməd Hacıyev dedi ki, uşaq ilk dəfə məktəbə gəndə müəllim ona yazıb-oxumaq üçün əlifbanı öyrədir. Hərbi xidmətə gələn hər bir kəsə də sırada dayanmağı, sırada yeriməyi və digər sıra elementləri qaydaları öyrədilir. Hərbi qulluqçuların intizamı məhz sıradan başladığı üçün həmişə

buna yüksək önəm verilir. Bölmələrdə şəxsi heyətin döyüş hazırlığında əsgəri intizamın rolu böyükdür.

(Ardı 6-cı səhifədə)

Komandamız növbəti qrup mərhələsinə vəsiqə qazanıb

8-ci səhifədə

Azərbaycan ilə Türkiyə HHQ arasında 15-ci Qərargah danışıqları keçirilib

Azərbaycan ilə Türkiyə arasında imzalanmış "İkitərəfli hərbi əməkdaşlıq proqramı"na əsasən, hər iki qardaş ölkənin Hərbi Hava Qüvvələri (HHQ) nümayəndələrinin iştirakı ilə 15-ci Qərargah danışıqları keçirilib.

Müdafiə Nazirliyi xəbər verir ki, əvvəlcə Şəhidlər xiyabanı və Türk Şəhidliyi ziyarət edilib. Şəhidlərin xatirəsi dərin hörmət və ehtiramla yad olunub.

Müdafiə nazirinin müavini - Hərbi Hava Qüvvələrinin komandanı general-leytenant Namiq İslamzadə Türkiyə Hərbi Hava Qüvvələri qərargahının Maddi-Texniki Təmi-

nat İdarəsinin rəisi general-leytenant Hüseyn Dumanın rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb.

Keçirilən Qərargah danışıqlarının əhəmiyyətinin xüsusi vurğulandığı görüşdə Azərbaycan və Türkiyə HHQ arasında hərbi əməkdaşlıq məsələləri müzakirə olunub, qarşılıqlı təcrübə mübadiləsinin əhəmiyyəti qeyd edilib, eləcə

də maraq doğuran bir sıra məsələlərə dair ətraflı fikir mübadiləsi aparılıb.

Sonra səfər planına uyğun olaraq, Aviasiya təmir zavodunu ziyarət edən Türkiyə nümayəndə heyətinə müəssisənin yaranma tarixi, inkişaf mərhələləri və fəaliyyəti barədə məlumat verilib.

Zavodun istehsalat bölmələrində yaradılan şəraitlə tanış

olan qonaqlar burada təmir, modernizasiya və digər prosesləri əyani şəkildə izləyiblər.

Daha sonra Heydər Əliyev adına Hərbi İnstitutda keçirilən görüşdə Milli Müdafiə Universiteti rektorunun elm üzrə müavini - Hərbi Elmi-Tədqiqat İnstitutunun rektoru general-mayor Arif Həsənov qonaqlarla görüşərək onları ölkəmizdə görməkdən məmnun olduğunu bildirdi.

Qonaqlar hərbi institutda yaradılan şəraitlə tanış olublar. Türkiyə nümayəndə heyə-

tinə təhsil müəssisəsi ilə bağlı ətraflı məlumat verilib və ölkələrimiz arasında hərbi təhsil sahəsində görülən işlər və perspektiv planlardan geniş söhbət açılıb.

General-leytenant H. Duman hərbi institutun "Fəxri qonaqlar kitabı"na ürək sözlərini yazıb.

Plana əsasən, sonda Türkiyə nümayəndə heyəti HHQ-nin "N" hərbi hissəsini ziyarət edib. Qardaş ölkənin nümayəndələrinə hərbi hissənin əsas fəaliyyət istiqamətləri barədə ətraflı məlumat verilib.

Hərbi İnstitutun yaranmasının 107-ci ildönümünə həsr olunan tədbir keçirilib

Heydər Əliyev adına Hərbi İnstitutun yaranmasının 107-ci ildönümü münasibətilə təntənəli tədbir keçirilib.

Müdafiə Nazirliyi xəbər verir ki, Hərbi İnstitutun rəhbərliyi, professor-müəllim heyəti, zabıt və kursantlar, eləcə də

digər qonaqların iştirak etdiyi tədbirdə əvvəlcə Ulu Öndər Heydər Əliyevin və ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda şə-

hid olanların xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib.

Mərasimdə hərbi təhsil müəssisəsinin yaranma tarixi və keçdiyi inkişaf yolundan danışılıb. Hərbi İnstitutun savadlı, bacarıqlı, vətənpərvər zabıtlərin yetişdirilməsində əvəzsiz rolu olduğu diqqətə çatdırılıb.

Çıxış edənlər torpaqlarımızın azadlığı uğrunda aparılan döyüş əməliyyatlarında Hərbi İnstitutun məzunlarının göstərdiyi şücaət və qəhrəmanlıq nümunələrini xüsusi vurğulayıb, təhsil müəssisəsində bu gün də yüksək biliyə, savada malik, vətənpərvər ruhda gənclərin yetişdiyini qeyd ediblər.

Tədbirdə bildirilib ki, Ümum-millət Lideri Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycanda bütün sahələrdə, o cümlədən elm və təhsil

sahəsinə diqqət daha da artırılıb. Bu gün Ulu Öndərin layiqli davamçısı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə təhsildə aparılan uğurlu islahatlar nəticəsində kursantların hərbi biliklərə yiyələnməsi üçün müasir standartlara cavab verən şərait yaradılıb.

Tədbir zamanı Hərbi İnstitutun keçdiyi tarixi yolu əks etdirən videoçarx maraqla qarşılanıb.

Hərbi orkestrin və Həzi Aslanov adına Ordu İdeoloji və Mədəniyyət Mərkəzinin kollektivinin ifasında vətənpərvərliyi tərənnüm edən musiqi nömrələri təqdim olunub.

Sonda hərbi xidmətdə və təhsildə fərqlənən bir qrup heyət mükafatlandırılıb.

Müdafiə Nazirliyinin istehkamçılara ANAMA tərəfindən təlimlər keçirilib

Minatəmizləmə Agentliyi tərəfindən Müdafiə Nazirliyinin müvafiq şəxsi heyətinə "Humanitar minatəmizləmə" və "Döyüş sahəsinin təmizlənməsi" təlimləri keçirilib.

Bu barədə AZƏRTAC-a ANAMA-nın mətbuat xidmətindən məlumat verilib. Bildirilib ki, üç həftədən artıq davam edən nəzəri və praktiki təlimin əsas məqsədi təlimcəlb edilmiş istehkamçılara humanitar minatəmizləmə və döyüş sahəsinin təmizlənməsi üzrə bilik və bacarıqları öyrətməkdir.

Təlim Müdafiə Nazirliyinin Ağdam rayonunda yerləşən şəhərciyində heyətə keçirilib. Şəxsi heyətə humanitar minatəmizləmə əməliyyatlarında tətbiq edilən minaaxtarma cihazları, alet və avadanlıqların istifadə qaydaları, humanitar minatəmizləmə və döyüş ərazisinin təmizlənməsi metodologiyasının tətbiqi, sahe-

nin qurulması, texniki təhlükəsizlik qaydaları, ərazinin vizual və yeraltı yoxlanılması, işarələmə vasitələrindən istifadə edilməsi, aşkar edilən sursatların qiymətləndirilməsi kimi biliklər paylaşılib.

Təlimi müvəffəqiyyətlə tamamlayan müdavimlər ANAMA tərəfindən müvafiq şəhadətnamələr təqdim olunub.

(Əvvəlki 1-ci səhifədə)

İcra olunacaq fəaliyyətlər dəqiqləşdirildikdən sonra ərazinin kəşfi aparıldı, planlaşdırılmaya uyğun olaraq görüləcək fəaliyyətlər dəqiqləşdirildi. Təlimin növbəti fazasında isə əldə olunan məlumata əsasən, şərti düşmənin törədəcəyi təxribatın qarşısını almaq, terrorçu qruplaşmaya zərər vurmaq, onları ələ keçirmək və qarşıya qoyulan digər tapşırıqlar icra olundu. Mobil qruplar sərt iqlim şəraitində, meşə və dağlıq ərazilərdə qarşıya qoyulmuş normativə uyğun təyin edilmiş istiqamətdə irəliləyərək pusqunu dəf etdilər. Təlimin digər ssenarisinə əsasən, ötürülmüş kəşfiyyət

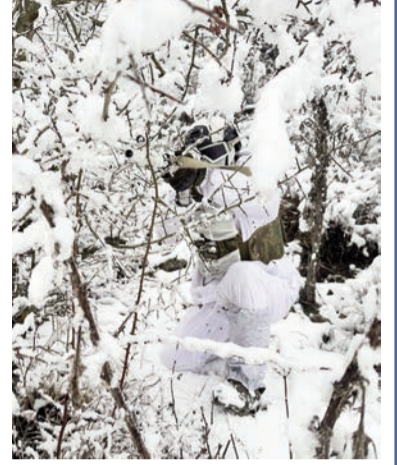
məlumatları əsasında şərti düşmən sığınacaqlarının koordinatlarının aşkar edilməsi, onların zərərsizləşdirilməsi tapşırıqları dəniz piyadalarımız tərəfindən uğurla yerinə yetirildi. Təlim zamanı yaralanmış hərbi qulluqçulara ilkin tibbi yardımın göstərilməsi və onların təhlükəli ərazidən təxliyə edilməsi tapşırıqları da icra edildi.

Belə ki, təsdiq olunmuş döyüş hazırlığı planına əsasən, Azərbaycan Ordusunda qış şəraitində keçirilən təlimlər döyüşçülərin çətin şəraitdə, əlverişsiz relyefdə döyüşaparma qabiliyyətini artırır. Qış təlimləri hərbi birlik və birləşmələrin, habelə təlimdə iştirak edən müxtəlif bölmələrin hava şəraiti nə-

Yüksək peşəkarlıq müvəffəqiyyətin açarıdır

zərə alınmaqla döyüş qabiliyyətini artırmaq, şəxsi heyət arasında qarşılıqlı uzlaşmanı təmin etmək, hərbi qulluqçuların əməliyyat qabiliyyətini gücləndirmək, müxtəlif hava və relyef şəraitində komandir heyətinin qərar qəbul etmə bacarığını inkişaf etdirməkdir. Ordumuzun son illərdə apardığı uğurlu döyüş əməliyyatları zamanı qazandığı təcrübənin tətbiq edildiyi, eləcə də şəxsi heyətin dözümlülük üzrə praktiki və nəzəri bacarıqlarını artırmaq məqsədilə keçirilən təlimdə əldə olunan nəticələr də rəhbərlik tərəfindən yüksək qiymətləndirilib.

Dəniz piyadalarının iştirakı ilə keçirilən təlim yadda qalan oldu. Əməliyyat planlarının hazırlanması, bu planların müxtəlif şəraitlərdə tətbiq olunması, qoşunlar arasında uğurlu koordinasiyanın qurulması, bölmələrin uğurla manevr etməsi, şəxsi heyətin qarşıya qoyulmuş tapşırıqların öhdəsindən yüksək peşəkarlıqla gəlməsi, komandir heyətinin düzgün qərar qəbul etməsi və digər zəruri tapşırıqların uğurla icra olunmasının göstəricisinin bir hissəsidir. Azərbaycan Ordusunda keçirilən, həmçinin qardaş Türkiyə ilə birgə təşkil olunan müxtə-

lif miqyaslı və təyinatlı təlimlər ordumuzun qüdrətini artırmaqla yanaşı, beynəlxalq təcrübə ilə tanış olma imkanı yaradır.

Xalqımıza Böyük Qələbə sevincini yaşadan şanlı ordumuz bundan sonra da döyüş hazırlığını və peşəkarlığını daim yüksək səviyyədə saxlayacaq, xalqımızın güvənc yeri və qürur mənbəyi olaraq, ölkəmizin ərazi bütövlüyünü və suverenliyi təmin etməklə ona olan ehtimadı doğruldacaqdır.

**Kapitan
Fuad CƏFƏROV
"Azərbaycan Ordusu"**

Medallı igidlərimiz

"Arzum akademiyasını fərqlənmə ilə bitirmək idi"

Vətənimizi yadellilərdən qorumaq, işğal olunmuş torpaqlarımızı azad etmək kimi mühüm missiya ordumuzun üzərinə düşdü. Bunun üçün də ordunun döyüş qabiliyyətinin yüksək olması ən ümdə vəzifə idi. O zamanlar Ulu Öndər Heydər Əliyev orduya, onun möhkəmlənməsi üçün, ilk növbədə, peşəkar kadrların hazırlanmasına xüsusi diqqət ayırırdı. Bütün sahələrdə olduğu kimi, hərbi təhsildə də ciddi islahatlar aparıldı. Ulu Öndər Heydər Əliyevin layiqli davamçısı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev də ordunun inkişafı üçün ciddi addımlar atdı. Ordumuzun zabit kontingentinin formalaşdırılması üçün Türkiyə, Rusiya, Çin, Amerika və başqa ölkələrə hərbi təhsil almaq və peşə təcrübələrini artırmaq məqsədilə zabitlər göndərilirdi. Bunun nəticəsində, rəşadətli Azərbaycan Ordusu 44 günlük Vətən müharibəsində torpaqlarımızı azad edərək tarixi ədaləti bərpa etdi.

Ordumuzda bilikli, bacarıqlı zabitlər kifayət qədər çoxdur. Onlar üzərinə düşən vəzifələri layiqincə yerinə yetirmək üçün səyləşməyə edirlər. Belə zabitlərdən biri də polkovnik-leytenant Elşən Yaşar oğlu Hüseynovdur.

Elşən Hüseynov Şamaxı rayonunda anadan olub. 2002-ci ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra hərbiçi olmaq qərarına gəlib. Bu məqsədlə də sənədlərini indiki Heydər Əliyev adına Hərbi İnstitutu verib. Yüksək balla hərbi məktəbin "Artilleriya" fakültəsinə qəbul olub. Elşən artilleriya üzrə bilik və bacarıqlarını artırmaq üçün ilk gündən qarşısına məqsəd qoyub.

2006-cı ildə gənc zabit dağlıq ərazidə yerləşən hərbi hissələrdən birində xidmətə başlayıb. O zaman düşmənle təmas xətti mövcud idi. Hərbi xidmətin

Vətən vətənpərvər oğulların sayəsində qorunur, bütövləşir. Ötən əsrin 80-ci illərinin sonunda Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qarşı erməni təcavüzü baş qaldırdı. Xalqımızın mərd, igid oğul və qızları doğma Vətənimizin müdafiəsinə qalxdılar. - Qarabağ heç vaxt Ermənistanın olmayıb və ola da bilməz, - deyib düşmənin ədalətsiz mövqeyinə qarşı silaha sarıldılar. Sovet imperiyasının ədalətsiz mövqeyinə qarşı çıxan xalqımız sonda bu mübarizədə əbədi müstəqillik qazandı. Tarixi müstəqilliyə qovuşan Azərbaycan özünün haqq səsini dünyaya çatdırdı. Beynəlxalq hüquqa əməl edilməsi üçün qarşı tərəfi danışıqlara dəvət etdi. Lakin havadarlarından dəstək alan Ermənistan müharibə yolunu seçdi. Azərbaycan xalqı haqq müdafiə etmək üçün düşməyə qarşı mübarizə apardı, minlərlə şəhid verdi. Ərazilərimizin bir qismi işğala məruz qaldı, ancaq xalqımız işğalla barışmadı. İşğal 30 ilə yaxın davam etsə də, Azərbaycan xalqı sonda ərazi bütövlüyünü bərpa etdi.

də özünəməxsus çətinlikləri var idi. Elşən bu peşəni seçəndə nə kimi çətinliklərlə qarşılaşacağını göz önünə almışdı. Ona görə də yüksək dağlıq ərazidə düşmənle üz-üzə xidmət etmək onun üçün gözlənilən idi. Bu kimi çətinliklər onu ruhdan sala bilməzdi. O, bir addım belə geri durmadı. Onun bu cür cəsəreti xidmətdə uğur qazanmağına yol açdı. Komandanlıq da bilikli, bacarıqlı, cəsəretli zabitin əməyinə hər zaman qiymət verirdi. Beləliklə, növbəti vəzifəyə yüksəldi. Onda məsuliyyət hissi daha da artdı. Rəhbərliyin ona göstərdiyi etimadı doğrultmağa çalışdı. Zamanında qazandığı bilik və təcrübədən yararlandıqda, bunun hələ yetərli olmadığını dərk etdi. Silah və taktika sahəsində biliklərini artırmağın, hərbi nizamnamələri daha dərinləndirməyin vacibliyini hər addımda hiss etdi. Həm xidməti vəzifələrini, həm də hərbi biliklərini artırmaqla daha böyük uğurlar qazandı. Növbəti yuxarı

vəzifəyə təyinat üçün "Zabit ixtisaslandırma kursu"na göndərildi. İndiki Azərbaycan Ordusunun Təlim və Tədris Mərkəzində təşkil edilmiş kursu müvəffəqiyyətlə başa vuraraq xidmət yerinə qayıtdı.

Vətən torpaqları düşmənin işğalı altında olanda, ordumuzun birlik və birləşmələri təmas xəttində yerləşəndə hər bir hərbi qulluqçunun məqsədi ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpa etmək idi. Bunun üçün sadəcə əsgərdən ən yüksək rütbəli komandirə kimi hər kəs döyüş hazırlığını artırmağa çalışırdı. Ordumuz hər an Ali Baş Komandanın döyüş əmrini gözləyirdi. Digər qoşun növləri kimi, artilleriya da daim yenilənir, arsenalına yeni silahlar əlavə edilir, onlardan istifadə qaydaları şəxsi heyətə öyrədilirdi. Akademik təhsil almaq üçün müntəzəm olaraq xarici dövlətlərə zabitlər göndərilirdi. Elşən Hüseynov da artilleriya ixtisası üzrə Rusiya Federasiyasında Artilleriya Aka-

demiyaşına göndərildi. O, imtahan verərək ora qəbul oldu.

Polkovnik-leytenant Elşən Hüseynov ilə söhbətimiz zamanı dedi ki, 200 ildən artıq yaş olan artilleriya akademiyasını bitirənlər arasında Azərbaycanın görkəmli generalı Əlağa Şıxlinski də var. Sonrakı illərdə çoxlu həmyerlilərimiz bu akademiyanın məzunu olublar. Akademiyanın maraqlı bir cəhəti də o idi ki, hər il buranı fərqlənmə ilə bitirənlərin adları xüsusi mərəmərdən hazırlanmış lövhəyə həkk olunur. Qəbul olanda ilk düşündüyü də Artilleriya Akademiyasını fərqlənmə ilə bitirənlərin sırasına adını həkk etməsi olub. Bunun üçün də yaxşı oxumaq, artilleriya ixtisası üzrə mükəmməl bilik və təcrübə toplamaq lazımdır. Təhsil aldığı müddətdə qarşıya qoyduğu məqsədə çatmaq üçün gecəgündüz çalışıb. Buraxılış günü məktəbin tribunasından yüksək tonla deyilən "Azərbaycanlı məzun Elşən Hüseynov Artilleriya

Akademiyasını fərqlənmə ilə bitirib" sözlərini eşidəndə sevincinin həddi-hüdudu olmayıb. İki ildə çəkdiyi zəhmətin haqqını aldığı üçün özünü çox xoşbəxt sanıb.

Artilleriya elminə gətirilən yeniliklərin arxasında yüksək bilik və bacarıqların dayanması dənilməz həqiqətdir. Artilleriya sahəsində Elşən kimi zabitlər çoxdu və onların sərrast atəş zərbələri nəticəsində döyüş əməliyyatları zamanı düşmənin əsas atəş nöqtələri məhv edildi. Polkovnik-leytenant Elşən Hüseynov sonuncu hərbi əməliyyat zamanı göstərdiyi fəaliyyətə görə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq Sərəncamına əsasən "İgidliyə görə" medalı ilə təltif olunub.

On illərlə davam edən müharibə şəraiti, erməni işğalı artıq sona çatıb. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyi tam bərpa olunub. Buna baxmayaraq, Azərbaycan Ordusunun döyüş qabiliyyətini daim artırmaq məqsədilə hərbi hissələrdə dərslər günün nizam qaydalarına uyğun olaraq keçirilir. Zabit bildirdi ki, hazırda əsgərlərin fərdi hazırlıq dövrü başlayıb. Bu müddət ərzində əsgərlər fərdi hazırlığını mükəmməl qavramalıdır ki, sonra heyət olaraq döyüş tapşırıqlarını daha rahat icra edə bilsinlər. Bunun üçün təcrübəli zabit və kiçik komandirlər mövzuya uyğun biliklərini gənc əsgərlərə aşılayırlar.

Həm fərdi, həm heyətlər, həm də bölmələr arasında keçirilən yarışların da özünəməxsus üstünlükləri var. İxtisaslar üzrə keçirilən bu kimi yarışlar şəxsi heyət arasında daha yüksək biliklərə yiyələnmək üçün ruh verir. Aparılan rəqabət bölmələrinin döyüş hazırlığının daha da artırılmasına gətirib çıxarır.

Polkovnik-leytenant Elşən Hüseynov müntəzəm olaraq bölmələrin dərslərində olur, şəxsi heyətin daha təcrübəli və peşəkar hərbiçi kimi formalaşmasında bilik və bacarıqlarını əsirgəmir.

**Bəxtiyar ƏLİYEV
"Azərbaycan Ordusu"**

Döyüş hazırlığı

Təlimlərdə əsgərlərin praktiki vərdişləri təkmilləşdirilir

Təbiətdə qışdı, qış ovqatı hiss olunmur. Bu qış günü uğur üstə İkinci Qarabağ müharibəsindən əvvəl dislokasiya yeri ön xətt olan hərbi hissələrdə jurnalist kimi izlədiyim təlimlərdən sonra əsgərlərdən soruşardım ki, niyyətiniz nədir? Demisdilər ki, Ali Baş Komandanımız döyüş əmri versin, öyrəndiklərimiz döyüşlərdə ordumuzun qələbəsinə gərəqli olsun. Tarixi Zəfərdən sonra xidmət edən əsgərlər deyirdilər ki, qaliblərin yüksək döyüş hazırlığına malik davamçıları olmaq istəyirik. Bu gözəl xatırlama Azərbaycan əsgərinə inamdı, sevgidi. Bu inamın, bu sevginin ünvanlarından birinə gedirik...

Soyuqdu...

Hərbi xidmətdə şəraitdən asılı olmayaraq təlimlər vaxtında keçirilir. Yayda isti-bürkü, qışda şaxta-sazaq əsgərlərin əl-ayağına dolaşa bilmir. Hərbi xidmətə sevgiyə, Hərbi Anda sədaqətə görə belədi...

Hərbi xidmətə başlayan çağırışçıya ilkin hərbi biliklər aşılanılır. Əsgərlər öyrənir, öyrəndikləri öyrənəcəklərinin başlanğıcı olur, əsgərlər hərbi bilikləri bu başlanğıclar əsasında mənimsəyir, qoşunlarda xidmətə hərbi vəzifələrinin incəliklərini mükəmməl mənimsəmiş əsgərlər kimi başlayırlar. Pulemyotçu pulemyotu, artilleriyaçı artilleriya qurğularını, rabitəçi rabitə avadanlıqlarını tam öyrənir, müxtəlif təlimlər əsgərlərin nəzəri biliklərinin möhkəmlənməsini, təkmilləşməsinə təmin edir. Bu düşüncələrlə qışın sazağından keçib hərbi hissənin təlim sahəsinə çatmışıq...

"N" hərbi hissəsində artilleriya bölmələrinin növbəti təlimidir. Artilleriya qurğusunun "döyüşə" və "səfərə" vəziyyətinə gətirilməsi mövzusunda dərs-təlim başlama ərəfəsində zabit demişdi ki, top heyəti yüksək nəzəri biliyə malikdir. Onlar hərbi xidmətin ilk dövründə də, qoşunlarda xidmətə başlayanda da artilleriyanın təyinatını, topun taktiki-texniki xüsusiyyətlərini, döyüşdə taktiki manevr imkanlarını öyrəniblər. Belə təlimlər onların biliklərini təkmilləşdirir, döyüş hazırlıqlarını artırır. Demişdi ki, təlim həm də pedaqoji prosesdir, mahiyyəti öyrənilmişlərin təcrübə mənimsədilməsidir, öyrənilmiş vərdiş və hərəkətlərin əlaqəli təkrarıdır, bu və ya digər mövzunun döyüş hazırlığı səviyyəsində öyrədilməsidir. Top heyətinin hər üzvünün öz vəzifə borcları var. Təlimdə hər biri vəzifələrini mükəmməl, həm də digərləri

ilə vəhdətdə, hərəkətləri uzlaşdırmaqla yerinə yetirməyə borcludur. Onda tapşırıq dəqiq və vaxtında icra olunur... Dərs-təlim başlayır. Heyət topu atışa hazırlayır. Komandir hərəkətlərin tezliyindən razı qalır - hərəkətlər ləngimədən yerinə yetirilir. Əsgərlərin verilən tapşırığı yerinə yetirmələri gözə də xoş gəlir, kö-nülə də...

Top komandiri İkinci Qarabağ müharibəsi iştirakçısı müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçusu Çavuş Maqsud Şirinov bildirir ki, şəxsi heyət topun istismar xüsusiyyətlərini yaxşı mənimsəyib, döyüş vərdişləri təlimlərdə təkmilləşir ki, bununla da bölmənin döyüş hazırlığı yüksəlir, yeni, bölmənin döyüş hazırlığı top heyətinin döyüş hazırlığından asılıdır.

Çavuş Maqsud Şirinov maraqlı, düşündürücü bir məqamı da xatırladı:

- Döyüşdə əsgərin avtomatı, yaxud pulemyotu, yaxud da ki, ona təhkim olumuş digər silahı olur, bir də düşmən. Artilleriyada fərqlidir. Silah ümumdür, hər əsgər atışın bir mərhələsinə yerinə yetirir. Bu baxımdan uğur qazanılması və atışın dəqiqliyi əsgərlərin uzlaşmada komanda şəklində fəaliyyətindən asılı olur. Ona görə də icrada ləngimə uğursuzluqla nəticələnir. Bu isə hərbi əməliyyatda düşmənin fəallaşacağı deməkdir. Təlimlər həm də əsgərə vəzifə borcunu təlimatda göstərilən müddətdə yerinə yetirməyi öyrədir. Bölməmiz artilleriya yarışlarında da fərqlənir...

Bölmələrin müvafiq yarışlara hazırlaşma prosesindən reportaj hazırlayanda çavuşun dediklərini müşahidə etmişdim; komandir atış prosesinin mərhələlərinin yerinə yetirilməsini dəqiqliklə - "saniyə həddi" ilə müəyyənləşdirir, top

heyətinə bir daha bildirir ki, cəldlik, hərəkətlərin bir-birini tamamlaması əmrə icra arasındakı müddəti azaldır, düşməne zərərverməni tezləşdirir. Bu isə müharibəaparmının tələbidir...

Müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçusu çavuş Tacir Qasımov fikrimin təsdiqi kimi deyir ki, biz şərti düşmənin görünməyən hədəfləri ilə döyüşdə buna tam əməl edirik.

- İkinci Qarabağ müharibəsində Füzuli istiqamətində düşmən ciddi müqavimət göstərirdi. Komandanlıq artilleriya bölmələrindən birinə atışın istiqamətini düşmən ciddi müqavimət göstərdiyi həmin mövqeyə yönəltməyi əmr edib. Əmr yerinə yetirilib, düşmən geri çəkilib. Həmin gün əməliyyat müşavirəsində komandir komandirə tapşırıb ki, təşəkkürünü həmin topun şəxsi heyətinə çatdırın, desin ki, sizin qabaqladığınız saniyələr döyüşün müddətini saatlarla qısaltdı. Bugünkü dərs-təlim

əsgərlərimizin həmin qabiliyyətini püxtələşdirir, - bölmə komandiri qürurla əsgərlərə baxır. Bu baxışların eynisini İkinci Qarabağ müharibəsində Murovdagda da, Ağdamda da, Cəbrayılada da görmüşdüm...

Əsgər Fərhad Dadaşov deyir ki, hər birimiz vəzifə borclarımızı təlimata uyğun yerinə yetiririk, çatışmazlıqları aradan qaldırmaqla peşəkarlaşırıq. Doldurucu doldurucu kimi, tuşlayıcı tuşlayıcı kimi...

Komandirimiz İkinci Qarabağ müharibəsinin bir döyüşünü danışmışdı. Füzuli istiqamətində gedən döyüşlərin birində atıcı düşmən mərmisinin qəlpəsindən şəhid olur, top zədələnmir. Atıcını doldurucu əvəz edir. Döyüşçülərimiz artilleriyanın himayəsi ilə üstün mövqeyə çıxıb biliblər.

Komandirimiz bizə tövsiyə edirdi ki, bütün top heyətinin vəzifələrini hər birimiz öyrənək. Biz komandirimizin tövsiyəsini yerinə yetirmişik. Ötən təlimlərdə belə vəziyyətləri təcrübə yerinə yetirmişik də...

Əsgərlərin baxışlarında bir məmnunluq duyulur. Bu məmnunluq komandirin tövsiyələrini yerinə yetirməyin yaratdığı məmnunluqdu: təlimlərdə öyrəndiklərimiz Vətənin müdafiəsi üçündü. İkinci Qarabağ müharibəsində tarixi Zəfərin qazanılmasında belə tövsiyələrin döyüş hazırlığına vaxtında tətbiqinin də böyük əhəmiyyəti olub.

Əsgərin dediklərini bu günlərdən dünənlərə ehtiram bilirik...

- Şəxsi heyət bu topu da döyüşçü bilir. Bilirlər ki, İkinci

saniyə sonra qəlpə onun topunun lüləsini parçalamışdı. Topçu kişi başını yaralı topa söykəyib hönkürtüylə ağlamışdı. Silaha sevgi budur. Vətən torpağını qoruyan silahın yarananmasının - paralanmasının ağırları olub o hönkürtü...

Əsgərlər meyr-ülfətlə təlim keçdikləri topa baxırlar. Əsgər Amid Məmmədli deyir ki, biz bir-birimizin dostuuyuq. Bu top hamımızın dostudur.

Bölmə komandirinin əli topun "çiynində" gəzişir. Bu da sevgidi, artilleriyaçının döyüşlərdən zəfərlə çıxmış artilleriya qurğusuna rəğbətidir. Yaşadılmalı rəğbətdir. Əsgərlərin baxışları deyir ki, bu rəğbəti biz də yaşadacağıq, bizdən sonra hərbi xidmətə gələnlər də yaşadacaqlar!..

- Topu "səfərə" hazırlayanda şərti düşmənlə döyüşəcəyimizi bilsək də, İkinci Qarabağ müharibəsini xatırlayırıq. Onda Azərbaycan əsgəri torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi üçün döyüşürdü, topu komandanlığın əmri ilə döyüş mövqeyinə çıxarırdı. Bilirdi ki, az sonra atacağı mərmilər düşmənin ya mövqeyini, ya komanda məntəqəsini, ya da dayaq məntəqəsini dağıdacaq, piyada bölmələrimizin hücumuna əlverişli şərait yarancacaq. Təlimlər bizə belə şərti döyüş ovqatı da aşılayır ki, bu da özlüyündə döyüş hazırlığının bir zərəsidir, - əsgər Ümid Məmmədli belə deyir və əsgər yoldaşlarına baxır. Əsgərlərin baxışlarında deyilənlərə sözsüz şəriklik duyulur. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra topçularla söhbət edəndə də bu haqda danışdığımızı xatırlayıram. Onda əsgərlərdən biri demişdi ki, topun "səfərə" hazırlanması əmri müharibədə döyüş əzmini, qələbə ruhunu necə kükrədirdisə, Zəfərdən sonra xidmət edən əsgərlərin öyrənmə, təkmilləşmə duyğularını da elə kükrədir...

Təlim öyrənmədir, öyrənmə - döyüş hazırlığının artırılması; Azərbaycan Ordusunun şəxsi heyəti yüksək döyüş hazırlığına malikdir.

...Təqvimdə qışdı. Azərbaycan əsgərinin dövlətə, dövlətçiliyə, Hərbi Anda sədaqəti qışın sərtliyini də üstələyir, yayın istisini-bürküsünü də.

Rəşid HÜSEYNOV
"Azərbaycan Ordusu"

Heç kim unudulmur

Apriel döyüşləri şəhidinin anım mərasimi keçirildi

2016-cı ilin Aprel döyüşlərində şəhid olmuş Azərbaycan Ordusunun hərbi qulluqçusu kapitan Nəcməddin Akif oğlu Savalanovun anım mərasimi keçirildi.

Mərasimdə Müdafiə Nazirliyinin nümayəndələri, şəhidin ailə üzvləri, yaxınları, döyüş yoldaşları və digər qonaqlar iştirak etdilər.

Əvvəlcə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin, Azərbaycanın müstəqilliyi, ərazi bütövlüyü və suverenliyi uğrunda şəhidlik zirvəsinə ucalan Vətən övladlarının əziz xatirələri bir dəqiqəlik sükutla yad edildi, Dövlət Himni səsləndirildi.

Mərasimdə şəhid zabitin şərfli həyat və döyüş yolundan danışıldı. Qeyd olundu ki, Nəcməddin Savalanov 1985-

ci il fevralın 26-da İmişli rayonunun Göbəktala kəndində anadan olub. O, 1999-cu ildə Cəmşid Naxçıvanski adına Hərbi Liseyə daxil olub. Daha sonra təhsilini indiki Heydər Əliyev adına Hərbi İnstitutda davam etdirib. Təhsilini başa vuran Nəcməddin artıq zabit kimi "N" hərbi hissəsində xid-

mətə başlayır. Xidmət müddətində komandanlığın və şəxsi heyətin rəğbətini qazanır, verilən tapşırıqların yerinə yetirilməsində peşəkarlıq nümayiş etdirir.

2016-cı il aprelin 2-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin təxribatlarının qarşısını alarkən iki ağır güllə yarası alıb. Kapitan Nəcməddin Savalanov mayın 8-də Müdafiə Nazirliyinin Baş Klinik Hospitalında dünyasını dəyişib. O, doğulduğu İmişli rayonunun Göbəktala kəndində dəfn olunub. Ölümündən sonra göstərdiyi şücaətə görə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə "İgidliyə görə" medalı ilə təltif edilib.

Sonra şəhidin həyat və döyüş yolunu əks etdirən videoçarx nümayiş etdirildi.

Mühəndis Qoşunları Baş İdarəsinin rəisi general-mayor Anar Kərimov çıxış edərək şə-

hidimizin xidmət yolundan, döyüşlərdə göstərdiyi şəxsi igidlik və hərbi kimi peşəkar fəaliyyətindən danışdı: "Nəcməddinin ürəyi Vətən eşqi ilə döyünürdü, hər addımında Vətənə bağlılığının xalqa olan sevgisinin şahidi olmuşuq. O və onun təmsalında bütün şəhidlərimiz bizim qəlbimizdə daim yaşayacaq, əziz xatirələri heç vaxt unudulmayacaqdır".

Müdafiə Nazirliyinin Mətbuat və İctimaiyyətlə Əlaqələr İdarəsinin Şəhid Ailələri və Qadınlarla İş sektorunun müdiri dövlət qulluqçusu Zümrüd Səmədova şəhid zabitin Vətənə olan sevgisindən danışaraq qeyd etdi ki, Nəcməddin dövlətini, xalqını ləyaqətlə sevməyi bir zabit olub. "Onun kimi cəsur övladlarımızın sayəsində torpaqlarımız düşmən işğalından azad olundu, tarixi ədalət bərpa edildi. İndi azad olunmuş ata-baba yurdumuzda üç-

rəngli şanlı bayrağımız vüqarla dalğalanır. Bizə bu qüruru yaşatdıqlarına görə Müzəffər Ali Baş Komandanımıza, şəhidlərimizə, döyüşlərdə şüurluqlarını itirən oğullarımıza, digər igid hərbiçilərimizə sonsuz minnətdarıq".

Şəhidin ailə üzvləri və döyüş yoldaşları onunla bağlı xatirələrini bölüşdü, Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə ordumuzun Vətən müharibəsində qazandığı şanlı Zəfərdən, bu tarixi qələbənin qazanılmasında igidlərimizin göstərdiyi qəhrəmanlıq və şücaət nümunələrindən danışdılar.

Mərasimdə Həzi Aslanov adına Ordu İdeoloji və Mədəniyyət Mərkəzinin yaradıcı heyəti tərəfindən vətənpərvərliyi və qəhrəmanlığı tərənnüm edən şeirlər və musiqilər səsləndirildi.

Şəlalə DÜNYAMALIYEVA
"Azərbaycan Ordusu"

Həsən bəy Ağalarov 1812-ci ildə Tiflisdə zadəgan ailəsində anadan olub. O, ümumi təhsilini Tiflis gimnaziyasında alıb. 1834-cü ildə kadet korpusunu bitirdikdən sonra Zaqafqaziya Müsəlman Süvari alayında xidmətə başlayıb. Az sonra bölük komandiri Həsən bəy Ağalarovun fərsəti və bacarığı, hərbi xidmətdəki nizam-intizamı general-leytenant knyaz Vasili Osipoviç Behbudovun diqqətini cəlb edib. Ona görə də general özünə, poruçik Həsən bəy Ağalarovu qərargah işləri üzrə ən yaxın köməkçisi təyin edib. Qafqaz müsəlman-süvari polkunun bir döyüşçüsü kimi 1834-cü ilin noyabrında Varşavaya xidmət etməyə göndərilib. O, Varşavada qərargah kapitanı İsmayıl bəy Qutqaşını, leytenant Cəfərlu Bakıxanov (Abbasqulu Bakıxanovun kiçik qardaşı) ilə birlikdə xidmət edib. 1835-ci il oktyabrın 8-də ona Varşavada praporşik rütbəsi verilib.

Macarıstan müharibəsində iştirakı:

Həsən bəy Ağalarovun da xidmət etdiyi müsəlman alayı macar üsyanının yatırılmasında iştirak edən rus ordularının bir hissəsi kimi Macarıstana göndərilib. Debrecen döyüşündə üsyançıların ordusunun darmadağın edilməsində müsəlman alayı da fəal iştirak edib.

O, bilavasitə hərbi əməliyyatların gedişində "Müqəddəs Georgi" ordeni ilə təltif edilən ilk azərbaycanlı olub. Belə ki, H.Ağalarov 1848-1849-cu illərdə baş verən Macar üsya-

Görkəmli şəxsiyyətlər

Hərbi əməliyyatların gedişində "Müqəddəs Georgi" ordeni ilə təltif edilən ilk azərbaycanlı - Həsən bəy Ağalarov

Alayı ilə sol cinahda olmaqla hücum zamanı xüsusi fədakarlıqla düşmənin piyada qoşunlarının üstünə şığıdı, onu tamamilə məhv etdi və ilk iki silahı və doldurma qutusunu ələ keçirdi, daha sonra şəhər boyunca düşməni təqib edərək 300 əsiri və bütün konvoyu ələ keçirdi".

Kırım müharibəsində iştirakı:

1852-ci ildə polkovnik Həsən bəy Ağalarov Zaqafqaziya Atlı-Müsəlman Alayının komandiri təyin olunub. 17 aprel 1857-ci ildə o, general-mayor rütbəsinə layiq görülüb və Qafqaz Əlahiddə Korpusuna göndərilib. Bir il sonra - Kırım müharibəsi başlayanda bu alayın tərkibində xüsusi döyüş dəstələri yaradılıb.

"1853-56-cı il Şərqi müharibəsinin təsviri" kitabının müəllifi A.F.Qeyrot yazırdı: "Təkcə gəncəllərdən ibarət iki süvari dəstəsi yaradılmışdı. Onların ümumi sayı min nəfər cəsur atlıdan ibarət idi. Bu süvarilər hansı cəbhəyə göndərilirdisə, oradan igidlik və rəşadətli haqqında xoş sözlər eşidilirdi".

Bayandur kəndi uğrunda döyüş:

Alayın əsgərləri 1853-cü il noyabrın 2-də Bayandur kəndi uğrunda döyüşlərdə general-mayor İlya Orbelianinin komandanlığı altında döyüş-

şüblər. Bu döyüşlərdə gürcü Kavtaradzenin və azərbaycanlı H.Ağalarovun əsgərləri xüsusilə fərqləniblər.

Tarixçi A.F.Qeyrot kitabında Bayandur kəndi yaxınlığında gedən ağır döyüş barədə bu sözləri yazmışdı: "Orbelianin dəstəsi gözlənilmədən 40 topdan atılan güclü atəşlə qarşılandı. Rus artilleristləri dərhal cavab atəşi açdılar, lakin güclü top atəşi və düşmənin süvarilərinin hücumu başladı. İkinci Azərbaycan süvari dəstələri top atəşi ilə müdafiə olunan düşmən atlılarının güclü hücumuna məruz qaldı. Tixotski özünün draqun diviziyası ilə vaxtında azərbaycanlı döyüşçülərin köməyinə çataraq düşməni cəhdə ezməyə başladılar. Draqun diviziyasının və Azərbaycan atlılarının zərbələri altında əzilen düşmən süvariləri qaçmağa üz qoydular".

8 noyabr 1877-ci ildə Qafqaz Ordusu tərkibində düşməne qarşı fəaliyyətlərdə xüsusi fərqləndiyinə görə Həsən bəy Ağalarova "general-leytenant" rütbəsi verilib.

General-leytenant Həsən bəy Ağalarov xidməti müddətində bir çox orden, medal və mükafatlarla təltif olunub: üçüncü (1840) və birinci (1863) dərəcəli "Müqəddəs Stanislav" ordeni, dördüncü dərəcəli "Mü-

qəddəs Georgi" ordeni (1849), üçüncü dərəcəli "Müqəddəs Vladimir" ordeni (1860), birinci dərəcəli "Müqəddəs Anna" ordeni (1871), qılınç ilə birlikdə ikinci dərəcəli "Müqəddəs Vladimir" ordeni (1878).

Xarici dövlətlər tərəfindən isə Avstriyanın ikinci dərəcəli "Dəmir Tac" (1850) və ikinci dərəcəli "Leopold" (1853), Prussiyanın üçüncü dərəcəli "Qırmızı Qartal" ordeninə (1853) layiq görülüb.

Generalın Azərbaycan ziyalıları ilə əlaqəsi:

General Həsən bəy Ağalarov Tiflisdə yaşayan mütərəqqi fikirlər Azərbaycan ziyalıları ilə dostluq edib. O zaman canişinlikdə müşavir və tərcüməçi işləyən Ağa bəy Yadiqarova, general-mayor İsmayıl bəy Yadiqarov, general İsmayıl bəy Qutqaşını, böyük dramaturq Mirzə Fətəli Axundov və görkəmli şair Qasım bəy Zakirle yaxından əlaqə saxlayıb.

Generalın sürgündə kömək etdiyi şair Qasım bəy Zakir öz əsərlərinin birində H.Ağalarovu xeyirxah insan və cəsur döyüşçü kimi xatırlayır.

Ailəsi:

Həsən bəy Qarabağ xanları nəslindən olan Bikə xanım ilə evli olub. Bikə Xanım Qarabağ xanı İbrahimxəlil xanın oğlu Əhməd xan Cavanshirin qızı idi. Onların bu evlilikdən Davud ağa və Mariya xanım adlı iki övladı olub.

General-mayor Həsən bəy Ağalarov ordudan ehtiyata buraxıldıqdan sonra - 1883-cü ildə vəfat edib.

"Azərbaycan Ordusu"

- Şair müəllim, ordu quruculuğu prosesinin ilk illərində iştirak etmiş biri olaraq həmin dövrə bağlı təəssüratlarınızı bizimlə bölüşə bilərsiniz?

- Sovet dövründə akademiyanı yenidən bitirib, Göytəpə qəsəbəsində alay komandirinin müavini vəzifəsində xidmət edirdim. 1991-ci ilin oktyabrında Azərbaycan Müdafiə Nazirliyinin yaranması ilə bağlı Ali Sovet qərar qəbul etdi. Mən də digər zabıtlar kimi Müdafiə Nazirliyinə müraciət etdim. Azərbaycan Ordusunun yarandığı ilk günlərdən orduda xidmətə başladım. Bakı Ali Ümumqoşun Komandirlər Məktəbinə (indiki Heydər Əliyev adına Hərbi İnstitut) rəis müavini vəzifəsinə təyin olundum. Ali hərbi məktəb o zaman aparıcı qüvvə, həm də ehtiyat zabıtları hazırlayıb cəbhə bölgəsinə yollayan yeganə hərbi təhsil ocağı idi. Müəyyən zaman intervalında proqram tərtib edir və o proqram çərçivəsində zabıtları hazırlayırdıq. O vaxt ordu quruculuğunda hər şey pərakəndə idi. Ordu vahid bir mərkəzdən idarə olunmurdu. Silahlı bölmələr çox idi və fərqli mülki şəxslərə tabe idi. Qarabağda baş verən uğursuzluqların kökündə həm bacarıqsız idarəçilik, həm də hərbi intizamsızlıq dayanırdı. Bu vəziyyətə bacarıqlı hərbiçilər üçün çətin idi. O vaxt Azərbaycan Ordusunda qalan peşəkar zabıtlar da heç nəyə baxmayaraq, bütün yükü öz çiyinə götürərək Vətənə xidmət edirdilər. Bütün bunlara rəğmən, Birinci Qarabağ müharibəsində də Azərbaycan oğulları öz mərdliyini göstərdi. "20 faiz torpaqlarımız işğal olundu" deyilən zamanda da, mən deyirdim ki, məhz onların igidliyi, şücaəti nəticəsində torpaqlarımızın 80 faizini qoruyub saxlaya bildik. Çünki düşmənin niyyəti daha geniş əraziləri işğal etmək idi.

- Yeri gəlmişkən, Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyətə yenidən gəlmə-

Ordu və cəmiyyət

"İkinci Qarabağ müharibəsində tətbiq edilən yeni müasir yanaşmalar düşmən üçün gözlənilməz oldu"

Müsaibim iki dəfə "Azərbaycan Bayrağı" ordenli tanınmış hərbi ekspert, Birinci Qarabağ müharibəsində ən uğurlu əməliyyatlardan biri olan Horadiz əməliyyatına rəhbərlik etmiş, ehtiyatda olan polkovnik Sair Ramaldanovdur.

si ilə cəbhədəki uğurlarımızdan, xüsusilə Horadiz əməliyyatından nə deyə bilərsiniz?

- Ulu Öndərin hakimiyyətə qayıdışı ilə bərabər Cəmşid Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin məzunları olmuş peşəkar zabıtlar da sıralarımıza daxil oldular. Ümummilli Liderin hakimiyyətə gəlişindən sonra həmin o zabıtlara qarşı münasibətlər də başqa idi. Dahi rəhbər Heydər Əliyevin qayıdışı ordumuzun formalaşmasının bilavasitə əsası oldu. O vaxtlar Azərbaycan Ordusunda ən uğurlu əməliyyatı sayılan Horadiz əməliyyatını keçirdik. Bu əməliyyatda birləşmə komandiri idim. Sözügedən əməliyyatda həm texnika, həm də silah-sursat cəhətdən çatışmazlıqlar çox idi. Bu çatışmazlıqları əsgərlərimiz öz şücaətləri, vətənpərvərlikləri ilə üstələdilər. Ulu Öndərin hakimiyyətə gəlişi şəxsi heyətdə, sözün əsl mənasında, inam yaratdı. Əməliyyat olduqca uğurlu keçdi. Cəmi iki gün ərzində 22 yaşayış məntəqəsini, Horadiz qəsəbəsini, Cocuq Mərcanlı kəndini azad etdik. Düşmənin çoxlu sayda canlı qüvvəsi və hərbi texnikası məhv edildi, onlarla döyüş texnikası, xeyli sayda si-

lah-sursat qənimət kimi ələ keçirildi. Ağır itkilər verən düşmən atəşkəs müqaviləsini imzalamğa məcbur oldu. Atəşkəs dövründə bütün proseslər Ulu Öndərin verdiyi tapşırıqlar və göstərişlər əsasında davam etdi. Həmin vaxt ölkə daxilində xoşagəlməz proseslərə cəhdlər baş verirdi. Bütün bunlara baxmayaraq, ordu quruculuğunda proseslər sürətlə gedirdi və bunun nəticəsində böyük nailiyyətlər əldə edə bildik. Qısa müddətdə Azərbaycan Ordusu Cənubi Qafqazın ən güclü ordusuna çevrildi.

- Şair müəllim, uzun illər ordu sıralarında xidmət etmiş şəxs olaraq Birinci və İkinci Qarabağ müharibələri arasında fərqləri bizimlə bölüşərdiniz.

- Həm siyasi baxımdan, həm ordunun təminatı və döyüş hazırlığı baxımdan müqayisələr olduqca çoxdur. İkinci Qarabağ müharibəsində hərbiçilərimizin peşəkarlığı yüksək səviyyədə idi. Ordunun daha da möhkəmlənməsində, inkişafında, qarşıya qoyulan tapşırıqların yerinə yetirilməsində imkanlar geniş idi. Ulu Öndərin ordu quruculuğunda həyata keçirdiyi islahatlar onun layiqli davamçısı Azərbaycan Respublikasının

Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildi. Bunun nəticəsində Azərbaycan Ordusu dünyanın ən güclü orduları sırasında öz layiqli yerini tutdu. Azərbaycanda intensiv olaraq genişmiqyaslı təlimlər keçirilirdi. Amma Ermənistan ordusu bir taborə təlim belə keçə bilmirdi. Məlumat üçün qeyd edim ki, taborə orta hesabla 300-400 nəfər hərbi qulluqçu olur. Azərbaycanda keçirilən təlimlərə isə minlərlə şəxsi heyət cəlb edilirdi. Əlbəttə ki, bu çox böyük xərc tələb edir. Arsenalımıza daxil edilən yeni silah-sursat və texnikalar bu təlimlərdə sınaqdan keçirilirdi. Bundan başqa, taktiki yanaşmada da elmi dəyişikliklər edildi. Müasir silahlara tətbiqi təlimlərin taktiki gedişinə də müsbət təsir göstərirdi. İkinci Qarabağ müharibəsində tətbiq edilən yeni müasir yanaşmalar düşmən üçün gözlənilməz oldu. Qısa müddət ərzində döyüş əməliyyatlarında böyük uğurlar əldə edildi. Azərbaycan Ordusunun yeni taktiki yanaşmaları, təlimlərdə təkmilləşdirilən praktiki vərdişlər bizi qısa zamanda qələbəyə apardı. Ordumuzun döyüş və məni-psioloji hazırlığına təsir edən bir məqam da gənclərimizin vətənpərvərlik ruhunda böyüməsi idi. Vətənpərvərlik hissinin formalaşması həm milli ənənələrə, həm də mental dəyərlərə söykənirdi. Birinci və İkinci Qarabağ müharibələrini nəzərdən keçirərkən, görürük ki, dövlətimiz tərəfindən kompleks şəkildə həyata keçirilən bu proses daim diqqət mərkəzində saxlanılıb. Bunun məntiqi davamı olaraq, gənclərimiz 44 günlük Vətən müharibəsində torpaqlarımızın azadlığı, ölkəmizin ərazi bütövlüyü və suverenliyinin bərpası naminə canlarından keçməyə hazır idilər. Əbəs

yerə deyilməyib ki, ot kökü üstə bitir. Onlar özlərindən əvvəlki oğullarımızın döyüş yolunu davam etdirir, igidlik və şücaət nümunələri göstərərək ən yeni Zəfər tariximizi yazırdılar.

- İkinci Qarabağ müharibəsi də sizin ailəniz üçün itkisiz olmayıb. Qısa da olsa bu barədə məlumat verəsiniz.

- Bizim ailə hərbiçilər ailəsi kimi tanınır. Ailəmizdən Ramaldanov soyadını daşıyan 6 nəfər zabıt 44 günlük Vətən müharibəsində döyüş əməliyyatlarında iştirak edirdi. Onlardan biri - polkovnik-leytenant Babək Ramaldanov Cəbrayıl uğrunda gedən döyüşlərdə şəhid oldu. Torpaqlarımızın azad olunması uğrunda gedən döyüşlərdə belə ailələr az deyildi. Bu, qürurverici bir haldır.

- Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin. Şair müəllim, biz Azərbaycan xalqının başına gələn faciələri, tarixi faktları gələcək nəsillərə hansı şəkildə çatdırmalıyıq?

- Belə bir deyim var ki, əgər biz tarixə güllə atsaq, tarix bizə topla cavab verər. Biz bütün prosesləri düzgün təhlil etməli, elmi baxışlarla düzgün, məntiqli təhlillər aparmalıyıq. Xalqımızın qəhrəman oğullarının döyüşlərdə göstərdiyi igidlik, şəxsi rəşadət və şücaət nümunələri bizim tarixi yaddaşımızdır. Biz bu tarixi mütələq şəkildə yaşatmalı, gələcək nəsillərə ötürməliyik. Tarixi kökümüzü itirməməliyik. Gənclərimizi məlumatlandırmalıyıq ki, onlar da gələcəkdə müsbət nəticələr əldə edə bilsinlər. Azərbaycanın gələcəyi parlaqdır və gənclərimizin inkişafı da qürurvericidir.

- Müsaibəyə görə çox sağ olun.

- Sağ olun.

Müsaibəni apardı: Şəlalə DÜNYAMALIYEVA "Azərbaycan Ordusu"

Təməl çalışqanlıığı

(Əvvəli 1-ci səhifədə)

Yüksək nizam-intizamı olan hərbi qulluqçunun döyüş vərdişlərinin yüksək olması da gözləniləndir.

- Hərbi hissənin sıra meydanında canlanma var idi. Əsgərlər dərs cədvəlinə uyğun olaraq silahla sıra hazırlığından məşqlərini davam etdirirdilər. Heyət komandiri əsgər Murad Gülverdiyev Masallı rayonundan hərbi xidmətə çağırılıb. Nizam-intizamı, yüksək döyüş bacarıqları ilə fərqləndiyinə görə onu heyət komandiri təyin ediblər. Murad dedi ki, hərbi xidmətə gəldiyi ilk gündən onun başlıca məqsədi

silahla sıra hərəkətlərini öyrənməyin vacibliyini daha yaxşı dərk edirlər. Çünki təlimlərə, atışlara gedəndə əsgərlər təhkim olunmuş silahları da özləri ilə götürürlər.

Göyçay rayonundan ordu sıralarına qatılan əsgər Fərid Səfiyev artıq 8 aydır ki, xidmət edir. Tez-tez avtomat silahı ilə çöl məşğələsinə, yaxud da təlimlərə cəlb olunduğunu bildirdi. Hər dəfə silah otağından ona təhkim olunmuş silahı götürüb məşğələ yerinə, təlimə gedəndə də avtomat onun çiyində olur. Elə vaxt olur ki, silah qayıqda olanda komandirə yaxınlaşmaq, yaxud da onun yanından keçərək hərbi salam verməli olursan. Silahsız sıra hərəkətlərindən fərqli olaraq silahlı sıra hərəkətlərində hərbi qulluqçunun hərbi salam verməsi də fərqlidir.

Əsgər Vəli Amal Bakı şəhərində doğulub boya-başa çatıb. Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetini bitirib. "Orta məktəbdə oxuduğum illərdə "Cəsurlar", "Şahinlər" hərbi vətənpərvərlik oyunlarına hazırlıq keçirilirdi. Mən də bu oyunlarda iştirak etmişəm. Məktəbimizi ən yaxşı təmsil edən şagirdlərdən olmuşam. O zaman həm

silahla, həm də silahsız sıra hərəkətlərini öyrənmişəm. Bu səbəbdən də bunların hər biri vacib elementdir, bunları dərin-dən öyrənmək və buna əməl etmək vacibdir. Bunun üçün biz əsgərlər çalışırıq ki, keçirilən dərs və məşğələləri dərin-dən mənimsəyək, qalib Azərbaycan Ordusunun hərbi qulluqçusu adına layiq olaq".

Əsgərlər sıra məşqlərini heyət komandirinin rəhbərliyi ilə davam etdirirlər. Zabıtlar isə öz növbələrində verilən komandaların icrası zamanı aşkar edilən nöqsanları izah edib, onların növbəti dəfə daha düzgün icra edilməsinə nəzarət edirdilər.

Bəxtiyar ƏLİYEV "Azərbaycan Ordusu"

Azərbaycan Ordusunun şəxsi heyəti ilə keçirilən ictimai-siyasi hazırlıq dərəsi

(İctimai-siyasi hazırlıq dərəsinin grup rəhbərinə kömək)

Suallar:

1. IX əsrdə Azərbaycanda xalq-azadlıq hərəkatı.
2. Xürrəmilərin başçılığı ilə ərəblərə qarşı mübarizə.
3. Xürrəmilər hərəkatının əhəmiyyəti.

IX əsrdə Azərbaycanda xalq-azadlıq hərəkatı

VII əsrin əvvəllərində Ərəbistan yarımadasında güclü bir feodal dövləti meydana gəldi. Asiyada, Afrikada və Avropada İslam dinini yaymaq siyasəti yeridən ərəblər İranın Rey və Qəzvin şəhərlərini ələ keçirdikdən sonra 639-cu ildə sərkərdə Hüseynin başçılığı ilə Azərbaycana daxil oldular.

VIII əsrin ortalarında Əməvilər sülaləsinin siyasətinə qarşı Xilafətin mərkəzində və asılı ölkələrdə, o cümlədən Azərbaycanda da mübarizə kəskinləşdi. Xilafətin ağır vergi siyasəti və məmurların özbaşınalığı, dəhşətli istismar və hüquqsuzluq, yerli feodalların mülklərinin və imtiyazlarının məhdudlaşdırılması, güclü ərəbləşdirmə siyasəti və başqa səbəblər əhalinin vəziyyətini ağırlaşdırmaqla yanaşı, ümumxalq qəzəbini coşdurdu. Azərbaycanda çıxışlar 748-752-ci illərdə geniş vüsət aldı. Üsyanda əhalinin bütün təbəqələri iştirak edirdi və onlara yerli feodallar başçılıq edirdilər. Ərəblərə qarşı 748-ci ildə Beyləqanda başlamış ilk üsyan tezliklə digər vilayətləri, xüsusilə Bərdəni və Ərdəbilə əhatə etdi. Xalq hərəkatı Azərbaycanın digər əyalətlərini və bütün ön Qafqazı bürüdü. 752-ci ildə üsyan amansızlıqla yatırıldı. Lakin VIII əsrin 2-ci yarısında Azərbaycanda Xilafətə qarşı çıxışlar yenidən gücləndi.

Azərbaycanda azadlıq mübarizəsinin parlaq səhifələrindən biri ərəb xilafətinə qarşı xürrəmilər (qədim pəhləvi dilində əbədi od, günəş) hərəkatıdır. Onların şüarı torpağı və istehsal vasitələrini hakim təbəqənin əsilliyindən xilas etmək idi. Xürrəmilər sosial bərabərlik uğrunda mübarizə aparır, bütün təbəqələrdən olan gənclər üçün istisnasız kəbin hüququ azadlığı, maddi nemətləri insanlar arasında bərabər bölüşdürmək kimi tələblər irəli sürürdülər. Xürrəmilər Azərbaycanın istiqlaliyyətini bərpa etmək, Vətəni yadellərdən qurtarmağa çalışırdılar.

Xürrəmilərin ərəb xilafətinə qarşı mübarizəsinin birinci mərhələsi 778-816-cı illəri (Cavidanın üsyana rəhbərlik etdiyi dövr), ikinci mərhələsi 816-837-ci illəri (Babək üsyana başçılıq etdiyi tarixdən Bəzz qalasının süqutuna qədər) əhatə etmişdir. Xürrəmilər hərəkatı süqut edəndən sonra da Xilafətə qarşı üsyanlar davam etmişdir. 838-840-cı illərdə Təbərstanda Karinlər sülaləsindən olan son əmir Məzyərin, ya da Mahyadığe ibn Karin ibn Vanda-Hürmüzün rəhbərliyi ilə üsyan baş vermişdir.

Xürrəmilərin başçılığı ilə ərəblərə qarşı mübarizə

Xürrəmilərin ərəblərə qarşı azadlıq mübarizəsi 61 il sürmüşdür. Bu mübarizənin xeyli hissəsini Bəzz qalasının sahibi Cavidan rəhbərlik etmişdir. Onlar Cavidanın rəhbərliyi altında xilafətə qarşı iki dəfə - 778 və 808-ci illərdə üsyan etmişlər. 808-809-cu illərdə Azərbaycanda Abbasi üsuli-idarəsinə qarşı yönəldilmiş və yüz mindən artıq adamın qoşulduğu üsyanın yatırılmasına ərəb sərkərdəsi Abdulla ibn Malikin başçılığı altında on minlərlə atlı göndərildi. Üsyan amansızlıqla yatırıldı, üsyançıların çoxu öldürüldü, əsir alınmış kişiləri xəlifə Harun ər-Rəşidin göstərişi ilə öldürdülər, qadın və uşaqları isə qul kimi satdılar. Uğursuzluqla

nəticələnməsindən sonra onların Xilafətə qarşı çıxışlarına ara verildi. Xürrəmilərin rəhbərləri olan Cavidan və Əbu İmran bu zaman ədavətə başlamış, aralarındakı münasibətləri aydınlaşdırmaqla məşğul olmuşdular. 816-cı ildə yerli feodal Əbu İmranla döyüşdə Cavidan ağır yaralanaaraq öldü. Cavidanın ölümündən sonra xürrəmilərin hərəkatına onun köməkçisi Babək rəhbərlik etdi. Əsrlərdən bəri adı qəhrəmanlıq rəmzinə çevrilmiş Babək öz zamanının cəsur sərkərdəsi və görkəmli siyasi xadimi idi.

Babək 798-ci ildə (bəzi mənbələrə görə 795-ci ildə) Ərdəbil yaxınlığında Bilalabad kəndində anadan olmuşdu. Babək gənc yaşlarında bir neçə il ço-

Mövzu: IX əsrdə Azərbaycanda xalq-azadlıq hərəkatı.

banlıq etmiş, iki il Təbrizdə sənətkar yanında şagird olmuş, sonra Cavidanla rastlaşıb xürrəmilərin paytaxtı Bəzzə getmişdir.

O, xürrəmilər icmasında rəhbərliyi qəbul edən zaman tərəfdarlarının sayı kifayət qədər çox deyildi. Xürrəmilərə silah paylayıb göstəriş verdikdən sonra əlverişli meqam çatana kimi gözləmələrini tapşırırdı. Həmin müddətdə öz adamlarını Azərbaycanın hər tərəfinə göndərərək ölkəni xilas etmək üçün onları ərəblərə qarşı azadlıq mübarizəsinə çağırırdı. Ölkənin hər tərəfindən minlərlə insan Babəkin bayrağı altında toplandı. Bəzi mənbələrə görə, Babəkin ordusunda təkəcə atlılar 20 min nəfər idi. Azadlıq ordusunun əsas hərəkatverici qüvvəsini kəndlilər təşkil etsə də, orada şəhər yoxsulları, sənətkarlar, orta və xırda feodallar, əhalinin müxtəlif təbəqələrinə mənsub adamlar da az deyildi.

Xürrəmilər xilafət orduları üzərində parlaq qələbələr çalaraq Azərbaycana onlardan təmizlədikcə azadlıq mübarizəsinə qoşulanların sayı artırdı. Azərbaycanın cənubunda Babək tərəfdarlarının sayı artıq 300 min nəfərə çatırdı.

819-cu ildə xəlifə xürrəmilərə qarşı ilk nizami ordu göndərdi. Xürrəmilər düşməni məğlub edərək, Bərdəni, Beyləqanı, Qarabağı, Arranın bir sıra əyalət və şəhərlərini azad etdilər. Babəkin əsas tərəfdarları (Z.Büyüadvun qənaətinə görə) ermənilərdən fərqli olaraq, alban knyazları idi. IX əsrin 20-ci illərinin sonuna doğru azadlıq mübarizəsi genişləndirərək Xilafəti sarıtdı. Göndərilən güclü ərəb ordusunun iki il hazırlıqdan sonra 829-cu il iyunun 3-də Həşdadsər dağında xürrəmilərlə həlledici savaşı başlandı. Məqsəd Bəzz qalasını ələ keçirmək idi. 150 minlik ərəb ordusundan 30 min nəfəri məhv edildi. Xəlifənin sevimli sərkərdəsi Məhəmməd əl-Tusi öldürüldü. Bu, ərəb orduları üzərində xürrəmilərin 5-ci qələbəsi idi.

IX əsrin 30-cu illərinin əvvəlləri azadlıq mübarizəsinin ən uğurlu dövrü idi. Üsyançılar xilafəti lərzəyə salmışdılar. 833-cü ilin sonunda Həmədan şəhəri yaxınlığında xürrəmilər ilk dəfə ağır məğlubiyyətə uğradılar. Onların itkisi 60 mindən 100 minə qədər idi. Xəlifə Bizansla müharibəni dayandıraraq dövlətin fəaliyyətini, bütün ordunu, maddi və hərbi sursatı xürrəmilərə qarşı yönəltdi. Orduya göndərilən ərəzağın, silahın və pulun çatdırılması üçün tədbirlər görüldü. 835-ci ildə xəlifə Mötəsim məşhur sərkərdə Afşin Heydəri ibn Kavusu xürrəmilərə qarşı döyüşən ərəb ordusunun baş komandanı təyin etdi. Türk mənşəli olan Afşin öz qərargahını xürrəmilərin istehkamına yaxın olan Bərzəndə köçürdü və əks kəşfiyyatı gücləndirdi. Kəşfiyyat məlumatı toplamaq, xürrəmilər arasında tənqiq salmaq, onların ən yaxşı sərkərdələrini aradan götürmək

gündəlik işə çevrildi.

Azadlıq müharibəsinin illərlə uzanması və geniş əraziləri əhatə etməsi xürrəmilərdə rəhbərliyin işini çətinləşdirirdi. Əhali uzun sürən müharibədən yorulmuşdu. Düşməne isə müntəzəm olaraq yeni qüvvələr gəlirdi. Afşinin tədbirlərindən qorxuya düşən yerli iri feodallar, Babəkin sadıq tərəfdarları və müttəfiqləri Səhl İbn Sumbat, İbn Bəis, Əbu Musa və başqaları təcridən ondan uzaqlaşdılar. Xəyanət nəticəsində Babəkin cəsur sərkərdəsi İsmə əsir alındı, 836-cı ildə isə daha bir sərkərdə - Tərxan öz evində öldürüldü. Müharibə uzandıqca qüvvələr nisbətindəki fərq ərəblərin xeyrinə dəyişirdi. Buna baxmayaraq, xürrəmilər 836-cı ildə Həş-

dadsər dağı yaxınlığında döyüşdə qələbə çaldılar. 837-ci ildə xəlifə Afşinin köməyinə iki böyük ordu göndərdi. Həmin ilin yayında Afşinin qoşunu Bəzz qalasını mühasirəyə aldı.

Azadlıq müharibəsinin ilk dövründə, üsyan sürətlə genişləndiyi şəraitdə mübarizəyə qoşulan, onları silahla, ərəzaqla, pulla təmin edən yerli feodallar hərəkatın müəyyən meqamında mülk və imtiyazlarını itirəcəklərini güman edərək mübarizədən uzaqlaşdılar. Bununla belə, təcrübəli sərkərdə olan Babək ağıllı taktika ilə düşmənin planlarını pozur və onları çıxılmaz vəziyyətə salırdı.

Ərəb sərkərdəsi Afşin Babəkə sülh danışığına başlaması təklif edərək onu inandırmağa çalışırdı ki, bağışlanmasında haqqında xəlifədən fərman alaçaq. Lakin Babək əqidesindən dönməyərək vətənin istiqlaliyyətini şəxsi xoşbəxtliyinə qurban vermədi. Xəlifənin təklif etdiyi imtiyazları və hədiyyələri xalqına xəyanət kimi qiymətləndirdi. Belə olduqda həlledici döyüş labüdü idi. 26 avqust 837-ci ildə baş vermiş son döyüşdə xürrəmilər məğlub oldular. Daha yaxşı silahlanmış və təchiz olunmuş ərəblər əlverişli vaxtda Babəkin ordusu üzərinə hücum etdilər. Bəzz qalasını hər tərəfdən mühasirəyə alan ərəblər qala divarlarını dağıtmaq üçün daş atan mancanaqlardan və neftlə işlədilmiş oxlardan da bacarıqla istifadə edirdilər. Qalanın müdafiəsinə Babəkin etibarlı və cəsur sərkərdəsi Adin başçılıq edirdi. Bütün günün davam edən qanlı döyüşdə düşmən əsgərlərindən dəfələrlə az olmalarına baxmayaraq, xürrəmilər misilsiz rəşadət göstərirdilər. Onların qeyri-adi mətanəti və igidliyi ərəbləri heyretə gətirirdi. Vətənin cəngavər oğulları müqəddəs torpağımız uğrunda canından keçməyi şərəf sayırdılar. Bəzz döyüşü orta əsrlər müharibələri tarixində ən çox insan qırğınına səbəb olan döyüşlərdəndir. Bu döyüşdə ərəblərdən 100 min nəfər, xürrəmilərdən isə 80 min nəfər həlak oldu. Afşinin göstərişi ilə Bəzz qalası dağıdıldı. Qala müdafiəçilərindən 7600 nəfər əsir götürüldü.

Bəzzin süqutundan sonra Babək qaradaş Abdulla ilə birlikdə köhnə müttəfiqi Səhl İbn Sumbat tərəfindən xəyanət yolu ilə tutularaq ərəblərə təhvil verildi. 838-ci il martın 14-də xəlifə Mötəsimin hökmü ilə Babək Samirə şəhərində edam edildi. IX əsrin 2-ci yarısından etibarən xilafətdən asılı ölkələrdə, o cümlədən Azərbaycanda bir sıra müstəqil dövlətlər meydana gəldi. Xilafətə tabe olan iri dövlətlərdə milli-azadlıq hərəkatları başlandı.

Xürrəmilər hərəkatının əhəmiyyəti

Uğursuzluqla nəticələnməsinə baxmayaraq, Babək hərəkatı bütün xilafəti lərzəyə salmış, Şərqə ərəb hökmranlığına ağır zərbə vurmuşdu. Babək

hərəkatı dövründə xilafətin təqribən 500 min əsgəri məhv edilmişdi. Xilafətin əsasını sarsıdan və onun dağılmasını xeyli sürətləndirən Babək hərəkatı qonşu xalqların azadlıq mübarizəsinə xeyli yüngülləşdirdi və onların ərəb əsarətindən azad olmasını asanlaşdırdı. Xürrəmilərin məğlubiyyəti və Babəkin edamı Azərbaycanda, eləcə də xilafətin digər vilayətlərində ərəblərə qarşı mübarizəni dayandırmadı. 838-39-cu illərdə Təbərstanda Məzyarın başçılığı ilə üsyan başlandı. Üsyançılar xürrəmilərin şüarları ilə çıxış edirdilər. Babək hərəkatının məğlubiyyətdən sonra Arranda (Əbu Musanın başçılığı ilə Ktic qalası) xilafət əleyhinə yeni üsyanlar baş verdi.

Orta əsrlərdə baş verən digər kəndlilər müharibələrindən fərqli olaraq bu müharibə hər şeydən öncə istiqlaliyyət uğrunda azadlıq müharibəsi idi. Mübarizədə xalqın imtiyazlı təbəqəsinin dönlüklüyü, ərəblərə nisbətən daha cəsur və döyüşkən türk sərkərdələrinin həm eyni, həm də digər mənşəli üsyançılara qarşı səfərbərliyə alınması, ən başlıcası ermənilərin xəyanəti və ərəblərə köməklik etməsi azadlıq müharibəsinin məğlubiyyətlə nəticələnməsinə səbəb oldu. Buna baxmayaraq, xürrəmilər hərəkatı digər asılı xalqların azadlıq mübarizəsinə təkan verməklə yanaşı, Azərbaycanda xalqın şüurunda və əməlinə əsrlərlə yaşadı. Üsyançılar və onların rəhbəri Babəkə nifrət hissi bəsləmələrini rəğmə, hərəkatın təsirini və əzəmətini ərəb tarixçiləri də etiraf etmişlər. İbn Təğribərdir adlı tarixçi yazırdı ki, "Babək öz zamanının qəhrəmanı və xilafəti dəhşətə gətirən bir igiddir".

VII əsrdə Azərbaycanda İslam dininin qəbul olunması Azərbaycan tarixinin ən mühüm hadisələrindən biri idi. Ölkədə dini birliyin yaranması bütün Azərbaycan ərazisində vahid adət-ənənələrin təşəkkülünə, əlaqələrin genişlənməsinə səbəb oldu. Bununla belə, təkallahlı dinlərə sitayiş edənləri müsəlmanlaşdırmaq islamın prinsiplərinə zidd olduğu üçün ərəb xilafəti dövründə Albaniyanın xristian əhalisi İslam dininin təsir dairəsindən kənar qaldı. Beləliklə, ölkədə dini ayrılıq baş verdi. Bir tərəfdə çoxluq təşkil edənlər və ölkənin bütün ərazisində yayılmış olan müsəlman əhali, digər tərəfdə isə azlıq təşkil edən, əsasən Şimali Azərbaycanın qərb bölgələrində yaşayan xristian albanlar arasında münasibətlər kəskinləşməyə başladı. Zaman keçdikcə Qərbi Azərbaycanın, o cümlədən Qarabağın dağlıq bölgələrinin xristian əhalisi qriqoryanlaşdırılmağa başlanmış və bu, ayrı-ayrı illərdə Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərinə sağalmaz yaralar vurmuşdu.

Çoxəsrlik dövlətçilik ənənələrinə malik olan xalqımız tarix boyu arzuladığı milli dövlətçilik amallarını XX yüzilliyin sonunda məhz Azərbaycan xalqının Ulu Öndəri Heydər Əliyev epoxasında gerçəkləşdirərək qaynaqlı müstəqil Azərbaycan dövlətini qura bilmişdi. Bir mərkəzdən idarə edilən, vahid komandanlığa tabe olan, müasir hərbi elminin tələblərinə cavab verən rəşadətli Azərbaycan Ordusu Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin başladığı və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin uğurla davam etdirdiyi müdrik siyasəti nəticəsində uzun illərdən bəri düşmən işğalında qalmış torpaqlarımızın, ərazi bütövlüyünün təmin olunması, dövlətçilik ənənələrinin bərpa edilərək inkişaf etdirilməsi şanlı tariximizə qızıl həflərlə yazılmışdır.

Komandamız növbəti qrup mərhələsinə vəsiqə qazanıb

Ulu Öndər Heydər Əliyevin xətiəsinə həsr olunmuş dövlət qurumları arasında keçirilən III mini-futbol turnirində Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyinin komandası növbəti oyununu keçirib.

Play-off mərhələsində Azərbaycan Respublikası Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin komandası ilə qarşılaşan komandamız 5-1 hesabı ilə qələbə qazanıb.

Bu qələbədən sonra komandamız play-off mərhələsini keçərək növbəti qrup mərhələsinə vəsiqə qazanıb.

Qeyd edək ki, turnir Azərbaycan Futbol Federasiyaları Assosiasiyası, Gənclər və İdman Nazirliyi, eləcə də Azərbaycan Mini-futbol Federasiyasının təşkilatçılığı ilə keçirilir.

"Azərbaycan Ordusu"

İdman

Azərbaycan idmançıları dünya çempionatında 4 medal qazanıblar

Koreş idman növü üzrə Azərbaycan millisinin üzvləri Hindistanın paytaxtı Dehli şəhərində keçirilən dünya çempionatında uğurla çıxış ediblər.

Kişilər arasında Eyvaz Baxşiyev (60 kiloqram), Hacı Qasimov (74 kiloqram) və Abdulla Abdullayev (82 kiloqram) bürünc medal qazanıblar.

Qadınların mübarizəsində isə Şəhanə Alməmmədova (70 kiloqram) fəxri kürsünün üçüncü pilləsinə qalxıb.

Azərbaycan boksçuları "Strandja" beynəlxalq turnirini 4 medalla başa vurublar

Bolqarıstanın paytaxtı Sofiyada boks üzrə beynəlxalq "Strandja" turnirində yekun vuruş olub. Azərbaycan millisi yarı 2 gümüş və 2 bürünc medalla başa vurub.

Yığmanın heyətində Zəlimxan Süleymanov (57 kiloqram) və Zaur Qəhrəmanov (67 kiloqram) ikinci yeri tutublar. Nicat Hüseynovla (51 kiloqram) Nəbi İsgəndərov (67 kiloqram) isə turniri bürünc medalla başa vurublar.

Azərbaycan millisi bu göstərici ilə komanda hesabında 5-ci yeri tutub.

Azərbaycan cüdoçusu "Böyük Dəbilqə"də gümüş medal qazanıb

Azərbaycan cüdoçusu Turan Bayramov Özbəkistanın paytaxtı Daşkənddə keçirilən "Böyük Dəbilqə" turnirində gümüş medal qazanıb.

60 kiloqram çəki dərəcəsində çıxış edən idmançı finalda rusiyalı Ayub Bliyevlə qarşılaşıb. Rəqibinə uduzan T.Bayramov fəxri kürsünün ikinci pilləsinə qalxıb.

Qeyd edək ki, 23 ölkədən 242 cüdoçunun iştirak etdiyi "Böyük Dəbilqə" turnirində Azərbaycan 3 idmançı ilə təmsil olunub.

Azərbaycan şahmatçısı beynəlxalq turnirin qalibi olub

Azərbaycan şahmatçısı Eltac Səfəri İndoneziyada keçirilən beynəlxalq turnirin qalibi olub. Təmsilçimiz 11 turdan ibarət dairəvi sistemlə keçirilən yarıda bütün rəqiblərini qabaqlayıb. Son turdakı qələbədən sonra Eltac xalını 8,5-ə çatdırmaqla birinci pilləni təmin edib.

Azərbaycan atleti Avropa çempionatına vəsiqə qazanıb

Azərbaycan atleti Rüstəm Məmmədov Avropa çempionatına vəsiqə qazanıb.

Üç təkənla tullanma növü üzrə Balkan çempionu olan idmançı qitə yarışında qüvvəsini sınayacaq.

Avropa çempionatı martın 6-dan 9-dək Niderlandın Apeldorn şəhərində keçiriləcək.

AZƏRTAC-ın materialları əsasında

Maraq dünyamız

Ətraf aləm haqqında maraqlı faktlar

Hündürlüyü 8000 metrdən yüksək olan 14 dağın hamısı məhz Asiyada yerləşir.

Soğan kəsildikdə gözləri qıcıqlandıran yandırıcı qaz buraxır. Bu səbəbdən soğanı doğrayarkən gözəndən yaş axır.

Qrafit mineralı təsadüfən kəradaşların istehsalında istifadə olunmağa başlanıb. Belə ki, bir alim təsadüfən qrafitli fincanı sındıraraq və onun kağız parçasının üzərində iz buraxdığını şahidi olub.

Bir çox qədim ixtiraçıların və filosofların oxuduğu məşhur İsgəndəriyyə Kitabxanası məhz qədim Misirdə yerləşib. Orada təhsil almış tələbələrəndən biri Antik dövrün məşhur yunan alimi, riyaziyyatçısı və fiziki Arximed olub.

Yer üzündə sönmüş vulkanların ən yüksəyi Argentinada yerləşən Akonkaqua vulkanıdır. Onun hündürlüyü 6960 metrdir.

Ayın diametri Yerin diametrinin təxminən dördü birinə bərabərdir. Bu, Günəş sisteminin bütün planetləri və peykləri arasında ən böyük nisbətdir.

Qonşu dövlətlər arasında ən uzun sərhəd 8963 kilometr - ABŞ və Kanada arasındadır.

İnsanların və digər məməlilərin qanı tərkibindəki dəmir oksidinə görə qırmızıdır. Osminoqlarda isə qana oksigeni daşıyan dəmir deyil, məhz misdir, buna görə onların qanı mavi rəngdədir.

Böyük sərkərdə Makedoniyalı İsgəndər özünü Zevsin oğlu adlandıraraq və həmişə əfsanəvi Heraklin nəslindən olması ilə öyünüb. İsgəndərin müəllimlərindən biri məhz Yunanıstanın ən görkəmli filosofu və alimi Aristotel olub.

Almanın sağlamlıq üçün çox xeyirli olduğu haqda bilirik. Lakin çiyidləri, çox miqdarda istifadə olunduqda zəhərlidir. Belə ki, onların tərkibində çox təhlükəli amigdalin qlikozid maddəsi var, hansı ki, mədəyə daxil olduqda parçalanmağa başlayır. Bunun nəticəsi olaraq təhlükəli və güclü zəhər olan Sianid turşusu (HCN) (hidrogen sianid) əmələ gəlir.

Adi orta dumanın bir kubmetrində təxminən 0,5 ml su var.

Latın dilində "virus" sözü "zəhər" deməkdir. İnsanlar ilk dəfə virusları yalnız XX əsrin ortalarında elektron mikroskoplar meydana çıxdıqdan sonra görübər.

Dünyanın ilk ay təqvimi məhz qədim Çində yaradılmışdır. Bu, 4000 ildən çox əvvəl baş verib.

Ob çayının təxminən 150000 qolu var.

Dünyanın ən təmiz dənizi Antarktidadakı Ueddel dənizidir.

İndoneziya 17508 adada yerləşir.

Aya ekspedisiya zamanı astronavtlar unikal mineral - silikat mineral-trankvillit mineralını aşkar ediblər. Uzun onilliklər ərzində bu mineralın Yer üzündə, ümumiyyətlə, olmadığına inanılırdı. Lakin 2011-ci ildə ilk nümunə Avstraliyada tapılıb.

Biooloqlar bildirir ki, yer üzündə canlı aləmin ən uzunömürlü nümayəndələri sekvoyalardır. Bu ağaclar ən azı 2000 il, hətta daha çox yaşayır.

Şimal qütbü - Şimal yarımkürəsində Yer in öz oxu ətrafında gündəlik fırlanmasında iştirak etməyən yeganə nöqtədir.

Tək kimyəvi elementdən ibarət yeganə qiymətli daş almazdır.

İlk qədim Misir pilləli ehamı təxminən 4600 il əvvəl inşa edilib.

Göy qurşağının ilk nəzəriyyəsi 1637-ci ildə fransız filosofu və riyaziyyatçısı Rene Dekart tərəfindən tərtib edilib.

Ən yüngül mineral - kriolitdir. Çox nadirdir və buna görə də son dərəcə bahalıdır, lakin sənayenin buna ehtiyacı var, ona görə də süni şəkildə istehsal olunur. İridium isə ən sıx mineraldır. İridium çox bərk, çətin əriyən gümüşü-ağ metaldir.

Baykal gölüne 336 çay axır və yalnız Anqara Baykaldan axan yeganə çaydır.

Nauru dünyada rəsmi paytaxtı olmayan yeganə dövlətdir.

"Azərbaycan Ordusu"

Xəbərlər: hadisələr, faktlar

PKK tərk-silah olacağı açıqlayıb

PKK terrorçularının təşkilatının başçısının "PKK özünü buraxsın, bütün qrupları tərk-silah olsun" çağırışına əməl edəcəyini açıqlayıb. Bu barədə Türkiyə mətbuatında bildirilib.

Artıq 70 ildir terrorla mübarizə aparan Türkiyə xüsusilə son illər ərzində PKK və onun qollarına qarşı ölkə daxilində və sərhədlərdən kənarda çoxlu sayda irimiyyətlə uğurlu əməliyyat icra edib. Terrorla mübarizə, sərhədlərinin qorunması və dinc əhəlinin firavan yaşayışının təmini istiqamətində aparılan əməliyyatlara tab gətirə bilməyən PKK tərk-silah olacağı açıqlayıb.

ABŞ Ukraynaya bütün hərbi yardımları dayandırıb

ABŞ Prezidenti Donald Tramp Ukraynaya bütün hərbi yardımların dayandırılmasına dair əmr imzalayıb.

Bu barədə Ağ ev məlumat yayıb. "Prezident açıq şəkildə sülhü hədəf-lədiyini elan edib. Biz tərəfdaşlarımızın da bu məqsədə sadıq qalmasını istəyirik. Biz yardımımızı dayandırmıq və onun həllə töhfə verməsinə təmin etmək üçün nəzərdən keçiririk", - deyir Ağ ev rəsmisi bildirib.

AZƏRTAC-ın materialları əsasında

Məsul katib

mayor
Ceyhun CƏFƏRLİ

Telefonlar

Baş redaktor: (012) 510-71-97 (faks);
Baş redaktorun müavini: (012) 510-64-27;
Məsul katib: (012) 510-71-98;
Məktublər şöbəsi: (012) 510-64-28.

Ünvanımız

Bakı şəhəri, Yasamal rayonu,
Şəfaət Mehdiyev küçəsi 144,
"Qızıl Şərq" hərbi şəhərciyi

Qəzetin hesabı

Nərimanov Rayon Xəzinədarlığı
Kod: 200189
VÖEN: 1500428611

"Azərbaycan Ordusu" qəzeti kompüter mərkəzində səhifələndirilərək həftədə iki dəfə (III və VI günlər) Müdafiə Nazirliyinin Hərbi Nəşriyyatının mətbəəsində hazır diapozitivlərdən çap olunur. Təqdim edilən olyaşmalara rəy verilmir, müəllifə qaytarılır. Qəzet Müdafiə Nazirliyinin rəsmi internet sahifəsindən (www.mod.gov.az) oxuya bilərsiniz.

Növbəti

Şəlalə DÜNYAMALIYEVƏ

Lisensiyaya № 361
Sifariş № 92
Nüsxə 3663